

ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ПОДАТКОВОГО ПРАВА

В умовах посилення інтеграційних процесів, адаптації та по-
жвавлення господарського життя, розвитку міждержавних еконо-
мічних відносин суттєво збільшується коло проблем, які вимага-
ють розв'язання на міжнародній основі. До них можна віднести
також ті, які виникають в сфері податкових відносин.

Дослідження міжнародних податкових відносин набуває
все більшої необхідності, у зв'язку з реалізацією та підвищенням
ефективності зовнішньоекономічної діяльності кожної держави,
оскільки податки визначають рух інвестицій, розвиток міжнарод-
ної торгівлі, їх недооцінка спричиняє за собою великі фінансові
втрати у вигляді недоотримання бюджетом значної частини дохо-
дів внаслідок таких негативних явищ як подвійне оподаткування,
ухилення від сплати податків. Проблеми податкових відносин об-
говорюються на таких форумах як Організація Об'єднаних Націй
(ООН), Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Ор-
ганізація американських держав (ОАД), Організація економічного
співробітництва та розвитку та ін.

Функціонування міжнародного податкового права немож-
ливе без реалізації основних принципів міжнародного права, що
складають фундамент всієї системи міжнародних відносин. Але в
той же час міжнародне податкове право повинне користуватися по-
датковими норми національних правових систем. По-перше, така
потреба зумовлена тим, що можуть виникати ситуації, не врегульо-
вані міжнародними договорами. По-друге, платник податків може
відмовитися від пільг, передбачених угодою, якщо він вважає за
краще поширення на нього внутрішніх норм.

Основу міжнародного податкового права складають його
принципи. Найчастіше під терміном «принцип права» розуміються
або найбільш загальні норми права, або принципи-ідеї. Прикладом
може служити рішення Постійної палати міжнародного правосуд-
дя у справі «Лотос» щодо принципів міжнародного права: «... ви-
раз» принципи міжнародного права «, як воно зазвичай вживаєть-
ся, може означати лише міжнародне право, як воно застосовується
між державами».

Принцип податкового суверенітету, означає право кожної держави самостійно в нормах права визначати податкову юрисдикцію, встановлювати чи не встановлювати ті чи інші податки, які сплачуються з тих чи інших джерел доходу, а також визначати критерії та порядок оподаткування. Це право ніхто не може обмежити, крім самої держави. На практиці саме така здатність держав до встановлення своєї бази оподаткування, суб'єктів може приводити до виникнення явища подвійного оподаткування. При цьому реальної можливості вплинути на інші держави і примусити їх відмовитись від права збирати податки з тих чи інших суб'єктів жодна держава не має, оскільки це означало б порушення їх податкового суверенітету.

Принцип податкової юрисдикції означає можливість держави розповсюджувати своє право стягувати податки на певну територію і на певне коло осіб. Принцип податкової юрисдикції може реалізовуватись за допомогою таких критеріїв:

1) громадянства – передбачає, що держава може вимагати, щоб доходи її громадян і зареєстрованих в ній юридичних осіб підлягали оподаткуванню в цій державі, незалежно від місця отримання;

2) резидентства – означає розповсюдження вказаної вимоги на тих суб'єктів, які за законодавством держави підпадають під встановлені в ній ознаки податкового резидентства, з чим і пов'язується обов'язок сплачувати податки на її території з усіх своїх доходів (включаючи закордонні), незалежно від того, є вони громадянами цієї країни чи ні;

3) територіальності – дозволяє державі оподатковувати всі доходи та майно іноземних осіб (фізичних та юридичних) внаслідок того, що ці доходи одержані, а майно перебуває на території цієї держави, незалежно від національної приналежності і наявності в них статусу податкового резидента цієї держави.

Наступним положенням, на якому базується міжнародне податкове право, є принцип співробітництва, що передбачає взаємодію держав з податкових питань на справедливій і взаємовигідній основі. Така взаємодія передбачає можливість вирішення спірних питань, що стосуються подвійного оподаткування, а також обміну інформацією в цілях боротьби з ухиленням від податків.

Форми міжнародного податкового співробітництва визначаються державами самостійно. Воно здійснюється або на основі правил, передбачених національними податковими законами, або відповідно до спеціальних положень, закріплених у податкових угодах.

Вибір тієї чи іншої форми взаємодії ґрунтується на принципі реціпроцитета, який з точки зору міжнародного права означає взаємне визнання певних прав та кореспондуючих їм обов'язків. Взаємне визнання прав може бути відображено в договорі (договірний реціпроцет), підтверджено дипломатичними каналами, прийняттям відповідних внутрішніх законів, а також може існувати фактично (фактичний реціпроцет).

З принципом співпраці тісно пов'язаний принцип сумлінного виконання зобов'язань, що випливають з норм міжнародного податкового права. Суть цього принципу полягає у взаємній повазі правосуб'єктності в сфері міжнародної нормотворчості, у визнанні пріоритету зобов'язань за міжнародним правом щодо національних норм, а також приведення національного законодавства у відповідність до взятих на себе міжнародних зобов'язань.

Принцип податкової недискримінації. Дискримінація суперечить принципам співпраці та рівноправності держав. Дискримінація в податковій сфері проявляється кожного разу, коли встановлюються неоднакові умови оподаткування доходів, залежно від походження самих доходів або їх власника. Податкова недискримінація включає три аспекти. По-перше, недискримінація в податковій сфері означає надання резидентам іншої країни такого ж режиму оподаткування, як і резидентам власної держави, тобто національного режиму. Другий аспект базується на використанні режиму найбільшого сприяння і полягає в тому, що оподаткування резидентів іншої сторони у даній державі щодо доходу, отриманого ними через постійне представництво в цій державі, не повинно бути більш обтяжливим, ніж оподаткування знаходяться в аналогічній ситуації резидентів третіх країн. І, нарешті, кожна сторона зберігає за собою право надання своїм резидентам податкових пільг без їх обов'язкового поширення на резидентів іншої держави. Крім того, вона не зобов'язана надавати резидентам іншої договірної сторони пільги з оподаткування, що передбачаються спеціальними угодами по відношенню до резидентів третіх країн.

В умовах сучасних процесів формування, перетворення економік багатьох держав дотримання принципів міжнародного податкового права відіграє надзвичайно велику роль в організації співробітництва, в дотриманні прав та свобод, в уникненні небажаних податкових явищ, створює передумови для пошуку орієнтирів стратегічного розвитку у процесі євроінтеграції, максимального зближення і гармонізації приватних і публічних інтересів для підтримки громадянської єдності.